Young Scholars Union

INTERNATIONAL CONFERENCE: THE WEST OF THE EAST, THE EAST OF THE WEST

PRAGUE / CZECHIA

ISBN: 978- 9944-0637-9-1

PROCEEDINGS

Organization Board Chairman

Rame VATAJ (Rector)	Prizren Uksin Hoti University

Organization Board

Assoc. Prof. Dr. Mirvari AGAYEVA	Baku State University
Lecturer Serdan KERVAN	Prizren Uksin Hoti University
Lecturer Luan VARDARİ	Prizren Uksin Hoti University
Lecturer Tuğrul AKTAŞ	Yalova University

Science Board

Prof.Dr. Adnan KAN	Gazi University
Prof.Dr. Alexey GUSEV	Moskow State University
Prof.Dr. Ali AKYILDIZ	Kırıkkale University
Prof.Dr. Ali YILDIRIM	ODTÜ
Prof.Dr. Altin SHEGANİ	Tiran University
Prof.Dr. Arapova POLINA	Moskow State Pedagogical University
Prof.Dr. Battal ASLAN	Hakkari University
Prof.Dr. Derman KÜÇÜKALTAN	İstanbul Arel University
Prof.Dr. Dilek TAKIMCI	Ege University
Prof. Dr. Elfiye YUSUPOVA	Kazan Federal University
Prof. Dr. Erden Zadaulı KAJIBEK	A. Baytursınulı Atındağı Linguistics Institute
Prof. Dr. Erdoğan GAVCAR	Muğla Sıtkı Koçman University
Prof.Dr. Fedoseeva ZOE	Moskova Şehir Pedagoji University
Prof.Dr. Fujio YAMAGUCHİ	Meiji University
Prof.Dr. Gusev ALEXEY	Moskova State University
Prof.Dr. Halim ESEN	Adnan Menderes University
Prof.Dr. Helga Rittersberger TILIÇ	ODTÜ
Prof.Dr. Hülya GÜR	Balıkesir University
Prof.Dr. Ikue NONAKA	Meiji University
Prof.Dr. Isfendiyar AĞAYEV	Bakü State University
Prof.Dr. John FİEN	Swinburne University
Prof.Dr. Maria ZATSEPINA	Moskow Regional State University
Prof.Dr. Mehmet AÇA	Marmara University
Prof.Dr. Mehmet ÖZASLAN	Gaziantep University
Prof.Dr. Nilüfer DARICA	Hasan Kalyoncu University
Prof. Dr. Mustafa ÖNER	Ege University
Prof. Dr. Oktay AHMET	Saints Cyril and Methodius University of Skopje
Prof.Dr. Popova SVETLANA	Cherepovets State University
Prof.Dr. Steven GOUGH	Bath University
Prof.Dr. Steven LAMB	Victoria University
Prof.Dr. Şahin FİLİZ	Akdeniz University

Prof.Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK	Hasan Kalyoncu University
Prof.Dr. Tomofumi ANEGAWA	Keio University
Prof.Dr. Yaşar ÖZBAY	Hasan Kalyoncu University
Prof.Dr. Zoe FEDOSEEVA	Moskow State Pedagogical University
Assoc.Prof.Dr. Ahmet ATAKSİ	Trakya University
Assoc.Prof.Dr. Arif RİZA	Prizren Uksin Hoti University
Assoc.Prof.Dr. Ayhan AYTAÇ	Trakya University
Assoc.Prof.Dr. Bilal DUMAN	Muğla Sıtkı Koçman University
Assoc.Prof.Dr. Engin DEMİREL	Trakya University
Assoc.Prof.Dr. Erdal BAY	Gaziantep University
Assoc.Prof.Dr. Erdoğan TEZCİ	Balıkesir University
Assoc.Prof.Dr. Farhad MİRZAYEV	Bakü State University
Assoc.Prof.Dr. Gazi UÇKUN	Kocaeli University
Assoc.Prof.Dr. Hasan Hüseyin ŞAHAN	Balıkesir University
Assoc.Prof.Dr. İbrahim GİRİTOĞLU	Gaziantep University
Assoc.Prof.Dr. Kamala GAHRAMANOVA	Avrasya University
Assoc.Prof.Dr. Kerim GÜNDOĞDU	Adnan Menderes University
Assoc.Prof.Dr. Lala JABBAROVA	Bakü State University
Assoc.Prof.Dr. Mirvari AGAYEVA	Bakü State University
Assoc.Prof.Dr. Murat AKBALIK	Marmara University
Assoc.Prof.Dr. Nazlı HASANOVA	Bakü State University
Assoc.Prof.Dr. Qurban QASIMOV	Bakü State University
Assoc.Prof. Dr. Özkan ÖZTEKTEN	Ege University
Assoc.Prof.Dr. Rena MAMEDOVA	Bakü State University
Assoc.Prof.Dr. Senay YÜRÜR	Yalova University
Assoc.Prof.Dr. Suzana CANHASİ	Priştina University
Assoc.Prof. Turqay HUSEYNOV	Bakü State University
Assoc.Prof.Dr. Valeh HACIYEV	Bakü State University
Assoc.Prof.Dr. Zekai METE	Medeniyet University
Assist.Prof.Dr. Abdülkerim KARABULUT	Sinop University
Assist.Prof.Dr. Adil AKINCI	Kırklareli University
Assist.Prof.Dr. Ahmet DÖNGER	Hakkari University
Assist.Prof.Dr. Bahruz MAHARRAMOV	Bakü State University
Assist.Prof.Dr. Bekim BERİSHA	Prizren Uksin Hoti University
Assist.Prof.Dr. Drita KRASNIQİ	Prizren Uksin Hoti University
Assist.Prof.Dr. Elsev Brina LOPAR	Prizren Uksin Hoti University
Assist.Prof.Dr. Emel YILDIZ	Trakya University
Assist.Prof.Dr. Ertan Yesari HASTÜRK	Hacettepe University
Assist.Prof.Dr. Eva TAFİLİ	Tiran University
Assist.Prof.Dr. Glulam DASTGEER	Air University
Assist.Prof.Dr. Gülnaz ELESGEROVA	Bakü State University
Assist.Prof.Dr. Halil KUKAJ	Prizren Uksin Hoti University
Assist.Prof.Dr. Halim BAJRAKTARİ	Prizren Uksin Hoti University
Assist.Prof.Dr. Hasan EŞİCİ	Hasan Kalyoncu University
Assist.Prof.Dr. Hysni TERZİU	Prizren Uksin Hoti University
Assist.Prof.Dr. Latife ÖZAYDIN	Hasan Kalyoncu University
Assist.Prof.Dr. Mehmet Emin ÇORMAN	Sinop University
Assist.Prof.Dr. Murat SARIKAYA	Sinop University
Assist.Prof.Dr. Mustafa HATİPLER	Trakya University

Assist.Prof.Dr. Mustafa Kemal BALKİ	Sinop University
Assist.Prof.Dr. Nuran AKYURT	Marmara University
Assist.Prof.Dr. Nuran MUHAXHERİ	Priştina University
Assist.Prof.Dr. Ofira KAFAROVA	Bakü State University
Assist.Prof.Dr. Sefer KALAMAN	Bozok University
Assist.Prof.Dr. Seyhan MERCAN KALAYCI	Yüzüncü Yıl University
Assist.Prof.Dr. Soner YILDIRIM	Prizren Uksin Hoti University
Assist.Prof.Dr. Türkay TÜRKOĞLU	Muğla Sıtkı Koçman University
Assist.Prof.Dr. Vedat BAJRAMİ	Prizren Uksin Hoti University
Assist.Prof.Dr. Zeynep Gültekin AKÇAY	Sivas Cumhuriyet University
Dr. Araz ASLANLI	Azerbaijan State University of Economics
Dr. Elif ESMER	Marmara University
Dr. İsmaiL ZENCİRCİPAVLOVA	Balıkesir University
Dr. Margarita PAVLOVA	Education University of Hong Kong
Dr. Münevver M. YILDIRIM	Prizren Uksin Hoti University
Dr. Ruhi İNAN	University of Jordan

İletişim Çalışmaları: Türkiye'deki Gelişim ve Trendler*

Nüket Elpeze Ergeç
Çukurova Üniversitesi

Özet

Çalışmanın temel amacı Türkiye'deki doktora çalışmalarının Radyo, Televizyon ve Sinema alanında incelenmesidir. Araştırmada Türkiye'de en fazla iletişim alanında tez üreten 8 büyük üniversitenin 2008-2012 yılları aralığında iletişim alanında tamamlanmış olan doktora tezlerinin genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu değerlendirme ile Radyo, Televizyon ve Sinema araştırmalarının eğilimlerinin yönüne ilişkin bir yargıya ulaşılmıştır. Radyo, Televizyon ve Sinema alanındaki tezlerin Anadolu, Ankara, Ege, İstanbul, Marmara ve Gazi Üniversitelerinin Radyo, Televizyon ve Sinema ana bilim dalının doktora programlarında gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Toplam 75 doktora tezinin tamamlandığı alana ilişkin çalışma kapsamında 52 tez incelenmiş, 23 tez ise izinsiz olduğu için değerlendirme kapsamı dışında tutulmuştur. Tezler konu, temel alınan kuramlar, araştırma modelleri, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve kullanılan istatistik teknikler kapsamında değerlendirilmiştir. Çalışmada tarama yöntemi kullanılmış ve Tezlerin Radyo-Televizyon Bilim alanı ve Sinema bilim alanı olarak iki alanda yoğunlaştığı görülmüştür. Sonuç bölümünde elde edilen bulgular tablolaştırılarak değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: İletişim çalışmaları, tez çalışmaları, radyo, televizyon sinema araştırmaları

Communication Research: Development and Trends in Turkey

Abstract

The main objective of this study is to present a picture of the development of Radio, Television, and Cinema (RTC) research in Turkey. This study examined 75 Ph.D. theses in the field of RTC completed during 2008-2012. This study provides an evaluation of recent doctoral dissertation studies on radio, television, and cinema conducted at six big universities in Turkey; namely Anadolu University, Ankara University, Ege University, Gazi University, İstanbul University and Marmara University. Dissertations were examined in terms of their formats, contents, and methodologies. In this study, latest trends regarding the situation and status of RTC were discovered as a result of a systematic approach of research encompassing. Another aim of this study is to introduce a new perspective of communication to academics and researchers who are involved in this field. Initially, comparing the past and present trends in the literature concerning this area, and, in line with this comparison, findings were discussed highlighting differences and similarities. The study is particularly significant for it sheds light on the epistemology of RTS in a Turkish setting, and also for presenting a most current data in this field.

Keywords: communication research, doctoral dissertations, radio, television and cinema studying

* Çalışma Çukurova Üniversitesi BAP birimi tarafından Bilimsel Etkinliklere Katılım Desteği-9106 ID nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

GİRİŞ

İletişimde yaşanan teknolojik devrim ve bunun yarattığı sosyal yapıdaki olası dönüşüm, iletişim bilimi alanında çok boyutlu çalışmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. İletişim ve medya alanındaki son yaklaşımların, küreselleşme, ulus ötesi, Avrupalılaşma ya da Amerikanlaşma gibi kavramlar çevresinde yoğunlaştığını göstermektedir. Bu olgular sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel değişimlerin sınırları kaldırdığını ve birbirlerini direkt ya da dolaylı olarak etkilediğini gösteriyor. Bu durum iletişim süreçleri ve medya çalışmalarının çoğunlukla makro çalışmalar ve meta düşünceler üzerine yoğunlaştığını iddiasını gündeme getirir. Bu bakış açısının üç temel karakteristikte ortaya çıktığı ileri sürülür. Bunlar; sınır ötesi çalışmalar, sonuçlara ampirik çalışmalarla uğraşan çalışmalar ve iletişim süreçlerindeki benzerlik ve farklılıkların sistematik ve kültürel bağlamda nasıl açıklanabileceğine ilişkin çalışmalardır. (Pfetsch ve Esser, 2004).

Araçsal yaklaşımlar çerçevesinde yapılan çalışmalar yanında içerik ve söylem odaklı kültürel çalışmaların lisansüstü çalışmaların konuları arasında yer aldığı zaten bilinmektedir. Yeni medya alanının ise web 2.0 teknolojisi ile iletişimin her boyutunu çevrim içi ortamlarda sürdürebilme imkanı iletişim çalışmalarının içeriğini belirlemede önemli kaynaklar sunduğu görülür. İletişim alanın disiplinler arası çalışmalara imkan veren yapısının, yeni bakış açıları sunan çalışmaların alanda yer bulmasını sağladığını ileri sürmek abartı olmaz. Günümüz uzam ve zamandan kopuk iletişim biçimlerinin iletişimin temel bilim alanlarına yansıması ve yönünü ortaya koyması bakımından alanda üretilen tezler belki de bugün çok daha önemlidir.

Literatürde lisansüstü tezlere yönelik olarak farklı disiplinlerde birçok araştırma gerçekleştirildiği görülür. Tezlere yönelik araştırmalar içerik analizi çalışmaları ve atıf analizi çalışmaları olmak üzere iki başlık altında ele alınabilir. Türkiye de İletişim alanında üretilen tez çalışmaları lisansüstü eğitimin önemli bir çıktısı olup alana doğrudan katkı sunmaktadır. Bu tezler, eğitime katkı sunarken bilimsel anlamda iletişim alanının gelişimini sağlamaktadır. İletişim alanı dinamik bir yapıya sahiptir. Yeni iletişim teknolojilerinin bu dinamik yapıyı tam anlamıyla görünür kıldığı söylenebilir. Bu gelişimler ve değişimlerin izi ise bilimsel üretim kabul edilen doktora tezleri aracılığı ile takip etmek seçenekler içinde en güvenilir olanı olarak bilinmektedir. Nitekim Oya Tokgöz (2006) iletişim alanında bilimsel bilgi üretimini, Türkiye temelinde 1914 yılında yüzyıl önce Columbia Üniversitesinde Ahmet Emin Yalman (1914) tarafından yapılan "The Development of Modern Turkey as Measured by its Press" başlıklı doktora tezi olarak belirtir. İletişim alanına tarihi bir önem atfedilen bu tez çalışması, hiç kuşkusuz iletişim araştırması niteliğindedir. Tezin önsözünde Yalman (2014, 6), Modern Türk hareketinde lider rolü oynadığı için, araştırma alanı olarak basını seçtiğini belirtir ve çalışmasında Osmanlı dönemi basınındaki evreleri siyasi bakış açısı temelinde irdeler.

Türkiye'de İletişim eğitimi 1950 yılında Gazetecilik eğitimi ile İstanbul Üniversitesi'nde başlar. Bu başlangıç, 1965 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın-Yayın Yüksekokulu'nun açılması ile devam eder. İletişim alanın eğitim sürecine dahil olması bilimsel süreci de başlatır. Oya Tokgöz ve Ünsal Oskay iletişim alanında bilimsel bilgiyi üreten ve bu alanı kuran akademisyenler olarak 70'li yıllarda AÜ Basın-Yayın Yüksekokulunda yer alırlar. Tokgöz (2014), iletişim alanında ilk yapılan doktora tezlerinin disiplinler arası özelliğine dikkat çekerken Siyasal Bilgiler Fakültesi (SBF)'ndeki ilk iletişim doktoralarının 1970'li yıllarda tamamlandığını belirtir. "İlk Beşler" adı verilen doktora tezlerini Ünsal Oskay, Oya Tokgöz, Aysel Aziz, Uygur Kocabaşoğlu ve Nilgün Abisel tamamlar. Dönemin siyasi ve ekonomik konjonktürünün tez içeriklerini biçimlendirdiğini belirten Tokgöz (2014), 1970'li yıllarda Ankara Üniversitesi SBF'de Ünsal Oskay'ın doktora tezini ilk iletişim tezi olarak kabul eder. Daha sonraki yıllarda alanın kurucuları olan "ilk beşler" danışmanlıklarında çok sayıda lisansüstü çalışma üretilmiş ve alanın kurulup gelişmesine önemli biçimde kaynaklık etmişlerdir.

YÖK veri tabanında danışmanlığa ilişkin verilere göre, iletişim alanındaki 1985 yılında ilk yüksek lisans tez danışmanlığının gazetecilik alanında Oya Tokgöz tarafından yapıldığı görülür. İletişim alanı yıllar içinde her bilim alanı gibi toplumun ihtiyaçları ve yarattıklarına bağlı olarak değişmiştir. Bilimsel üretimin merkezinde olan doktora tezlerindeki konu ve içeriklere bakıldığında, içerik ve yöntem olarak yeni konuların iletişim alanına dahil olduğu ya da disiplinler arası yaklaşımların iletişimin diğer alanların konusu olabildiği görülür. Ulusal tez merkezi YÖK üzerinden tezlere sadece konu imleci ile tarama yapıldığında 2014 Eylül ayı itibarı ile 2164 yüksek lisans ve

doktora tezinin konu başlığında iletişim kelimesinin geçtiği görülür. İletişim alanına ilişkin tezleri bulmak açısından elbette bu yanıltıcı bir tarama tekniğidir. "İletişim" kelimesinin farklı bilim dalları tarafından kullanımını görmek açısından ise faydalı bir yöntem olmaktadır. Özellikle işletme, siyaset, sosyoloji ve eğitim alanında konusu iletişim olan tezler olduğu ise bu tarama ile karşımıza çıkar ve bu tezlerin 1998 yılından itibaren üretilmeye başlandığı görülür. Tez isminde "iletişim" geçen lisans üstü tezlerin ise sayısının 2292 olduğu görülür. Tez adında "iletişim" kelimesi kullanılan ilk tez ise 1984 yılında işletme alanında yazılmıştır. "Gazetecilik", "Reklam ve Halkla İlişkiler" ve "Radyo, Televizyon ve Sinema" ana bilim dalları olarak alana bakıldığında ise farklı tez sayısı, yoğunluğu ve örnekleri ile karşılaşılır.

Çalışma Radyo, Televizyon ve Sinema anabilim dalı ile sınırlandırıldığından bu alan biraz daha detaylı bir bakış ile gerçekleştirilmiştir. YÖK tez merkezinde konuyla ilgili tarama yapılmıştır. Konusu "radyo" olan ilk tez Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Türkiye'de radyo reklamcılığı, radyonun bölge reklam aracı olarak kullanımına bir örnek: Erzurum radyosu (1973-1978)" başlığında doktora tezidir. İşletme Anabilim Dalında yapılan bu doktora tezi, 1981 yılında tamamlanmıştır. "sinema" başlığında yapılan çalışma ise "Sinematografik bilim-kurgu yayınlarının çocukların dünya görüşünün oluşumu üzerindeki etkileri" adı ile Merih Zıllıoğlu'nun yazdığı doktora tezidir. Bu ilk sinema konu başlıklı tez çalışması Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 1985 yılında psikoloji alanında gerçekleştirilmiştir. Televizyon konusunda ise Levend Kılınç'ın "Eğitim Televizyonunda yapımcı-yönetmen" başlıkla tezdir. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde gerçekleştirilen bu doktora tezinin yine ülkemizde iletişim alanının kurulmaya başlandığı ilk dönemleri olan 1985 yılında tamamlandığı görülür. (bilgiler https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ adresine 5-17 Ekim 2014 tarih aralığında yapılan taramalar sonucu elde edilmiştir.)

İletişim alanının kurulduğu başlangıç dönemlerinde, farklı ana bilim dalları tarafından gerçekleştirildiği görülür. Daha sonraki yıllarda Ankara, İstanbul, Marmara ve Anadolu Üniversitelerinde İletişim alanındaki Anabilim dalları kurulduğunda alana ilişkin tezlerin yoğun biçimde arttığı gözlemlenir. İletişim bilimleri anahtar kelimesi ile tezin konusunu aradığımızda 52 doktora tezi 111 yüksek lisans tezi üretildiği bulgulanır. Ancak günümüzde iletişim, sinema ya da gazetecilik gibi İletişim alanı anabilim dallarının konularının farklı bilim dalları tarafından da ele alındığı görülmektedir. Bu bilimin disiplinler arası doğasının bir sonucu olup, günümüzde hiç bir bilim alanın pür olduğu ise söylenemez.

Çalışmanın Amacı ve Yöntemi

Doktora tezleri akademik bilgi üretiminin önemli bir boyutu olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmanın amacı Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim dallarında yapılan tezlerin zaman içinde oluşan değişimi ve alanın yöneldiği çerçeveyi ortaya koymaktır. Çalışmada tezlerin incelenmesi sürecinde belge incelenmesi yöntemi kullanılacaktır. Bir veri toplama yöntemi olarak belge incelemesinde temel amaç, araştırılması hedeflenen olay ya da olgular hakkında yazılı bilgi içeren kaynakların ayrıntılı biçimde analiz edilmesidir. Çalışma kapsamında Türkiye'deki 2008-2012 yılları arasında Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo, Televizyon ve Sinema alanında yapılan doktora tezleri örneklem olarak alınmıştır. Bu kapsamda 75 adet doktora tezinin tamamlandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu tezler yapıldığı üniversite, bilim alanı, konu, amaç, temel alınan kuramlar, araştırma deseni/modeli, örneklem, veri toplama araçları ve kullanılan istatistiksel teknikler gibi alt başlıklarda incelenmiştir.

Araştırmanın ilk aşamasında alana ilişkin tezlerin bir listesi oluşturulmuştur. Bu liste kapsamında YÖK tez merkezinden izin verilen tezlerin PDF kopyaları indirilerek araştırmanın veri seti oluşturulmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri Ocak-Nisan 2014 aralığında toplanmıştır. Tezlere ilişkin verilere Yükseköğretim Kurumunun resmi web sitesinden ulaşılmaya çalışılmıştır. Tarama da öncelikle gelişmiş tarama alanında "radyo", "televizyon" ve "sinema" yazılarak ve tümü alanı seçilerek doktora tezlerine ulaşılmıştır. Bu taramada amaçlı olarak tez içeriklerine ulaşabilmek için 2008-2012 yıl aralığı temel alınmıştır. Bu aşamada sistemde gelen tüm tezlerin öncelikle Sosyal Bilimler Enstitüsü ve "Radyo-Televizyon ve Sinema" ve "Sinema ve Televizyon" bilim dallarına ilişkin seçim yapılmıştır. Daha sonra Yüksek Öğretim Kurumu Başkanlığından talep edilen bilgiler doğrultusunda "Radyo-

Televizyon ve Sinema" anabilim dalı ile "Sinema ve Televizyon" ana bilim dalında toplam 75 doktora tezi yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Betimsel biçimde incelenecek tezler bir analiz formu çerçevesinde ele alınmıştır. Bu kapsamda tezin yapıldığı yıl, yapıldığı üniversite, bilim alanı, tezin yazarı, konu, temel alınan kuramlar, araştırma deseni/modeli, örneklem, veri toplama araçları ve kullanılan istatistiksel teknikler alt başlıklarında oluşturulan form aracılığıyla incelenmiştir

1-Yıllara Göre Tez Sayıları

Örneklem kapsamında incelenen tezlerin yıllar içinde dağılımına ilişkin sayısal veriler Tablo1.de verilmiştir. Buna göre 2008-2011 aralığındaki yıllarda istikrarlı biçimde devam ederken, 2012 yılında Radyo, Televizyon ve Sinema alanında yapılan doktora tez sayısında çok önemli bir artış gerçekleştiği görülür. Bu yeni doktora programlarının açılması olarak yorumlanamaz. Çünkü yeni açılan programlardan mezun bulunmamaktadır. Ancak alanda doktora yapmayı tercih eden öğrenci sayısındaki artış ya da var olan kontenjanların yükseltilmesi olarak yorumlamak mümkündür.

Tablo 1. Yıllara göre tezlerin dağılımı

Yıl	Frekans
2008	11
2009	11
2010	11
2011	11
2012	31
Toplam	75

2-Yapıldıkları Üniversitelere göre tezlerin dağılımı

Çalışma kapsamında 2008-2012 döneminde ülkemizde 75 doktora tezinin yapıldıkları üniversitelere göre dağılımına bakıldığında İstanbul üniversitesinde 22, Ege Üniversitesinde 18, Ankara Üniversitesinde 14 ve Marmara Üniversitesinde 13 doktora tezi tamamlanırken, Anadolu Üniversitesinde ise 6 doktora tezinin yapıldığı görülür.

Tablo 2. Üniversiteler göre tezlerin dağılımı (2008-2012 yılları arası)

Üniversite adı	Frekans	Yüzde
Anadolu	6	8
Ankara	14	18,6
Ege	18	24
Gazi	2	2,6
İstanbul	22	29,3
Marmara	13	17,3
Toplam	75	100

Çalışma kapsamındaki tezlerin yapıldıkları üniversiteler ve yıllara göre dağılımına ilişkin tabloya bakıldığında ise 2012 yılında toplam 31 doktora tezi tamamlandığı görülür. Bu tezler ağırlıklı olarak Marmara Üniversitesinde gerçekleştirilmiştir. 2012 yılında araştırma kapsamındaki tüm üniversitelerde ise artışın olduğu görülmüştür.

Tablo 3. Yıllara göre dağılım

Üniversite adı	2008	2009	2010	2011	2012
Anadolu	-	-	2	-	4
Ankara	1	3	4	2	4
Ege	3	1	3	4	7
Gazi	-	2	-	-	-
İstanbul	6	5	2	2	7
Marmara	1	-	-	3	9
Toplam	11	11	11	11	31

3- Konularına Göre Tezlerin dağılımı

Çalışma kapsamında beş yıl içinde incelenen doktora tezlerinin konularına göre dağılımları, Tablo 4'de gösterilmiştir. YÖK tez sisteminde erişime açılan tezler indirilerek tek tek okuması gerçekleştirilmiş ve tezlerin amaç ve yöntem kısımlarında yazarların kendi ifadeleri ile belirtilen tez konusu ilgili tezin konusu olarak belirlenmiştir. Burada yargısal biçimde tezin konusu belirlenmesini engellemek için de yazarların konu ve dizinde kullandıkları anahtar kelimeler de dikkate alınmıştır.

Radyo, televizyon ve sinema alanında 2008 ile 2012 yılları arasında yapılan 75 doktora tezi çalışması, "Radyo ve Televizyon" ve "Sinema" ana bilim dalları başlıkları altında toplanarak konusu açısından tablolaştırılmıştır. Buna göre,

Tablo 4. Araştırma konuları "Sinema" olan tezler

Konu	Sayı
Türk sineması	5
Küreselleşme	1
Korku sineması	1
Sinemada anlatı	3
Yönetmen sineması	2
Sinema ve sanat	2
Sinema ve toplum	2
Sinema ve din	1
Sinema ve siyaset	2
Sektör olarak sinema	2
Belgesel	1
Sinema ve kimlik	2

Tablo 5. Araştırma konuları "Radyo ve Televizyon" olan tezler

Konu	Sayı
Uluslararası televizyon yayıncılığı	2
Web yayıncılığı	4
Kamu yayıncılığı	2
Yayıncılığın düşünsel dönüşümü	3
Yerel yayıncılık	1
Televizyon izleyicisi	3
Medya ve siyaset	3
Kültürlerarası etkileşim	2
Biyografi	1
Medya ve suç	1
Televizyon ve tüketim	1
Pornografi	1
Medya içeriği	5
Modernizm	2
küreselleşme	1
Etkileşimlilik-ağ toplumu	2
Medya okuryazarlığı	1
Televizyon ve kimlik	1
Gazetecilik ve etik	1

4. Tezlerde temel alınan kuramlar

Çalışmada 2008 yılındaki tezlerin küreselleşme (2), yapısalcılık, emperyalizm, bilişsel film kuramı, psikanalitik film kuramı, modernizm ve fantazya düşüncesi temellerinde yapılandırıldığı görülmüştür. Bir tezde ise temel alınan herhangi bir kurama rastlanmamıştır.

2009 yılında tamamlanan doktora tezlerinin temel aldığı temel kuram/teoriler ise film kuramı, postmodernizm, yapısalcılık, küreselleşme (3), etki teorileri, tüketim kültürü, ekonomik-politik kuramlar (4), feminist yaklaşım, kültür kuramları, tüketim kültürü, neo-liberal politikalar, pornografi temellerinde ele alınmıştır.

2010 yılındaki tezlerde temel alınan kuramlar neo-liberal yaklaşımlar (2), kamu hizmeti yayıncılığı, küreselleşme (3), ulus devlet, ekonomik-politik yaklaşımlar(2), kuram yok, sinema tarih yazımı yaklaşımı, kitle iletişim temel kuramı, basın modelleri, tüketim kültürü, etkileşimlilik, modernizm, film kuramları yaklaşımları temelinde tezlerin biçimlendirildiği görülür.

2011 yılı tezlerinde film kuramları, yapısalcılık (2), modernite (3), feminist film kuramı, psikanaliz kuramı, melodram kuramı, toplumsal değişim kuramları, kitle iletişimde temel kuramlar, kültürel çalışmalar, küreselleşme ve kimlik kuram ve yaklaşımları temelinde tezlerin oluşturulduğu bulgulanmıştır

2012 yılında ulaşılabilen tezler incelendiğinde modernizm, küreselleşme, ağ toplumu kuramı (2), liberalizm, sosyalizm, yapısalcılık, Marksizm(2), kültürel yaklaşım olduğu görülmüştür.
Temel alınan kuramlar genel bir bütünlükte gösterildiğinde aşağıdaki tabloya ulaşılır.

Tablo 6. Temel alınan kuram ve yaklaşımlar

Temel alınan yaklaşım ve kuramlar	**Sayı**
Küreselleşme	10
Emperyalizm	1
Film kuramları	6
Etkileşimlilik	3
Fantazya düşüncesi	1
Etki teorileri	1
Sinema tarih yazımı	1
Kitle iletişimi temel kuramları	2
Kültür kuramları	2
Feminist yaklaşım	2
Tüketim kültürü yaklaşımları	2
Postmodernizm,	1
Modernizm	1
Yapısalcılık	4
Ekonomik –politik kuramlar	8
Marksizm	2
Neo-liberal politikalar	3
Pornografi	1

5. Tezlerde kullanılan Araştırma Desenleri

Bilimsel çalışmada araştırma deseni sistematik, sınırları ve aşamaları açık bir biçimde belirlenmiş bir süreçtir. Nitel araştırma deseni, araştırmanın yaklaşımını belirleyen ve çeşitli aşamaların bu yaklaşım çerçevesinde tutarlı olmasına rehberlik eden bir stratejidir. Bu kapsamda nitel araştırma desenleri genel olarak aşağıdaki biçimde sıralanmıştır.

- Kültür analizi- etnografik çalışmalar
- Fenomoloji-
- Kuram oluşturma -grounded theory
- Yorumlama- hermenötik
- Anlatı-Biyografi- narratives
- Durum çalışması- case study
- Eylem Araştırması-action research olarak sıralanabilir.

Nicel araştırmalar ise deneysel araştırmalar ve deneysel olmayan araştırmalar olarak iki grupta desenlenir.

2008 yılında tamamlanan 11 tezden 8 tanesi nitel araştırma modeli olarak desenlenirken, 2 tez karma araştırma modeli kullanarak hem nicel hem de nitel yöntemlerin birlikte kullandığı yöntemi seçmişlerdir. Bir tezde ise sadece literatür taraması yapılmıştır. Nitel araştırma modeli olarak kullanılan tezlerin hangi deseni kullandıklarına ilişkin tablo görülecektir. 2009 yılında tamamlanan tezlerden 9 tanesi nitel araştırma modeli olarak desenlenirken, 2 tez karma araştırma modeli çerçevesinde hem nicel hem de nitel yöntemlerin birlikte kullandığı yöntemi seçmişlerdir. Bir tezde ise literatür taraması yapılmıştır. 2010 yılındaki tezlerin 9 nitel, 2 nitel ve nicel olarak desenlenmiştir. 2011 tezlerinde 10 nitel çalışma biçiminde desenlenen tez varken, bir tezde karma modelin benimsediği bulgulanır. 2012 tezlerinden izinli olanlar çerçevesinde bakıldığında çalışmaların tamamının nitel araştırma biçiminde yapıldığı görülür. Bu kapsamda örneklem dahilinde incelenen tezlerin ağırlıklı olarak nitel araştırma biçiminde modellendiği görülür. Nitel araştırma olarak modellenen tezlerin 9 tanesi içerik analizi, literatür taraması 20, görüşme 6, film çözümleme 5, anket 3, betimsel analiz, söylem analizi 3 biçiminde veri toplama yöntemleri kullandıkları bulgulanmıştır. Tezlerin önemli bir kısmının durum çalışması biçiminde yürütüldüğü görülmüştür.

SONUÇ

Çalışma İletişim araştırmaları alanındaki beş yıllık süreç içinde yapılan tezleri incelemek amacıyla başlatılmıştır. Çalışmanın alt amacı ise alandaki çalışmaların temel eğilimlerinin bulgulayabilmektir. Bu amaç çerçevesinde Radyo, televizyon ve Sinema alanındaki tezlerin 2008-2012 yılları aralığında sınırlandırarak incelenmiştir ve önemli bulgulara ulaşılmıştır. Öncelikle araştırmada tezleri incelemek için ulaşabilmek temel sorun olarak yaşanmıştır.

Temel olarak çalışma aralığında radyo, televizyon ve sinema alanında yapılan 75 tez olduğu bulgulanmıştır. Bu tezlerin sadece 52 adetine ulaşılmış, diğer 23 teze ise yazarlarına mail gönderilmesine rağmen geri dönüş alınmamıştır. Bu tezler 2012 yılına ait tezler olup Tez veri sisteminde "izinsiz" olarak kodlanmıştır. 2008-2012 aralığındaki beş yılda toplam 75 tez yapıldığı, bunlardan 2012 yılında dramatik bir artışla 31 tezin tamamlandığı görülmüştür. Tezlerin Ankara, İstanbul, Marmara, Anadolu, Gazi ve Ege Üniversitelerinin Sosyal Bilimler Enstitülerinde tamamlandığı, en fazla İstanbul üniversitesinde tez tamamlandığı ve bunu Ege üniversitesinin takip ettiği bulgulanmıştır. Beş yıllık aralık döneminde ise Gazi Üniversitesinde ise sadece 2 tez tamamlanmıştır. Tezlerin konularına bakıldığında Sinema ile Radyo ve Televizyon konularına göre iki başlık altında toplandığı görülmüştür. Sinema alanında en fazla işlenen konunun Türk sineması ile sinemada anlatı biçimleri olduğu görülür. Radyo ve Televizyon alanında ise en fazla medya içeriği ve web yayıncılığına ilişkin tezlerin yapıldığı ve çok çeşitli konularda tezlerin üretildiği görülür.

Temel alınan kuramların neler olduğunun incelendiği çalışmada ise küreselleşmenin en temel kuram olduğu ve ekonomik-politik kuramların ise temel dayanak kullanıldığı bulgusuna ulaşılır. İletişim tezlerinin inceleme kapsamında olanların önemli bir bölümünün nitel araştırma modelini benimsediği görülür. Sadece beş tezde nitel ve nicel araştırmanın birlikteliğinde karma desen kullanılmıştır. Bu tezlerin sadece beşinde anket çalışması yapılmış 25 tezde yöntem olarak literatür taraması kullanılarak betimsel çalışma yapıldığı görülmüştür. Diğer tercih edilen yöntem ise içerik analizi ile film çözümleme yöntemi olmuştur.

Sonuç olarak İletişim alanındaki tezlerde nicel desenlemenin tek başına kullanılmadığı, betimsel çalışmaların ağırlıkta olduğu ve çok geniş bir yelpazede alanın çalışıldığı görülmüştür. Yöntem olarak tezlerde alana ilişkin literatür taramasına gidildiği, yapılandırılmış ya da yarı-yapılandırılmış görüşmelerinde tezin bulgularına ulaşmak için kullanılan yöntemler arasında yer aldığı bulgulanmıştır. Ancak bazı tezlerde amaç, yöntem, çalışmanın modeli ve çalışmanın soruları gibi, bir bilimsel çalışmanın temel ayaklarının eksik olduğu ya da açık biçimde ifade edilmediği de gözlemlenmiştir.

REFERANSLAR

Pfetsch, B., & Esser, F. (2004). Comparing political communication. In F. Esser & B. Pfetsch (Eds), Comparing political communication (pp. 3–22). Cambridge: Cambridge University Press.

Tokgöz, O. (2006) Türkiye'de iletişim araştırmalarında iletişim eğitiminin rolü ve önemi [Çevrimiçi]. http://globalmedia-tr.emu.edu.tr.

Tokgöz, O. (2014) "Türkiye'de İletişim araştırmaları içinde 1970'li yıllarda Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde yapılan İletişim konusundaki doktora tezlerinin rolü ve konumu" İLEF dergisi 1(1)Bahar, 115-142

Yalman, A. E. (1914) "The Development of Modern Turkey as Measured by its Press" Columbia Üniversitesi. Doktora tezi.